

Introducció

La titulació de Periodisme de la UAB està inclosa en el marc del programa d'avaluacions 1999 de l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari a Catalunya, però es publica a l'Informe 2001, i no pas a l'anterior, perquè el procés d'avaluació es va iniciar l'any 2000.

Així, l'avaluació interna va començar amb la constitució del comitè intern i va acabar amb el lliurament de l'informe intern, el mes d'octubre de 2000. En el comitè intern hi havia una adequada representació de professors, alumnes i personal d'administració i serveis.

El comitè extern d'avaluació va visitar la titulació el mes de novembre de 2000 i va lliurar l'informe extern el mes de març de 2001. En el comitè extern hi havia professors d'altres universitats, professionals del periodisme i un expert en processos d'avaluació.

En general, el procés d'avaluació s'ha desenvolupat de manera satisfactòria i en un clima de col·laboració entre ambdós comitès.

Context institucional

L'ensenyament de Periodisme s'imparteix a la Facultat de Ciències de la Comunicació del Campus de Bellaterra, juntament amb el de Comunicació Audiovisual, el de Publicitat i Relacions Públiques i el de Documentació. Els departaments de Periodisme i Ciències de la Comunicació i de Comunicació Audiovisual i Publicitat són els encarregats de la major part de la docència.

L'ensenyament actual es va començar a impartir el curs 1992-1993, en el marc de la reforma dels plans d'estudis. Tanmateix, l'ensenyament de periodisme s'inicia el curs 1971-1972 amb la llicenciatura de Ciències de la Informació, com a conseqüència de la forta demanda social i de les transformacions polítiques del final dels anys seixanta i principi dels setanta. L'ensenyament ha passat per tres etapes: una inicial, amb 150 alumnes matriculats el curs 1971-1972; una segona etapa, deu anys més tard, amb més de 3.700 alumnes matriculats i taxes de graduació baixes, i, finalment, una tercera etapa en la qual s'implanta el nou pla d'estudis (1992) i es redueix el nombre de places d'accés, la qual cosa ha significat un canvi radical que ha implicat un grau d'èxit acadèmic major i la reducció de la taxa d'abandonaments.

Cal destacar la forta influència de la Facultat de Ciències de la Informació de la UAB sobre bona part dels centres que imparteixen estudis de periodisme durant les dècades dels vuitanta i els noranta.

Avui dia, la Facultat percep la necessitat d'adaptar els estudis als canvis substancials que impliquen les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC).

Taula 1. Dades generals de la UAB. Curs 1999-2000

	Periodisme, UAB
Alumnes de l'ensenyament	1.604
Alumnes de l'ensenyament a tot Catalunya	2.694
Alumnes totals matriculats a la UAB	32.273
Alumnes de cicle llarg a la UAB	26.507
Percentatge d'alumnes de la titulació respecte dels alumnes totals de la UAB	7,8%
Percentatge d'alumnes de la titulació respecte dels alumnes totals de cicle llarg de la UAB	6,1%
Percentatge d'alumnes respecte del total d'alumnes de la titulació a Catalunya	90%

A Catalunya, únicament la UAB ofereix la llicenciatura de Periodisme de primer i segon cicle. La UPF ofereix només el segon cicle (80 places) i la resta de l'oferta (110 places) correspon a universitats privades.

L'accés a l'estudi

La principal via d'accés al primer curs són les PAU (89,6% el curs 2000-2001). L'accés des de l'FP ha representat el 7,2% i el percentatge restant correspon a majors de 25 anys i a estudiants estrangers. S'observa una evolució a l'alça de la nota de tall que, entre el 1995 i el 1999, ha augmentat en 0,58 punts, com a conseqüència de l'elevada demanda de primera opció. Els estudiants, doncs, estan motivats i tenen un nivell acadèmic alt. El 72% dels nous alumnes són dones.

Hi ha una via d'accés al segon cicle: en aquest cas l'alumne ha de superar una prova específica teoricopràctica per la qual s'avaluen els seus coneixements sobre estructura i història de la comunicació, història del món i de Catalunya del segle XX, llenguatges audiovisuals i gèneres periodístics. Un tribunal ad hoc selecciona els estudiants. El curs 1998-1999 van accedir a la titulació 20 alumnes d'un conjunt de més de 100 candidats.

Cada any la Facultat organitza jornades de portes obertes i sessions d'orientació sobre el caràcter i els objectius de la titulació destinades als alumnes de secundària i als seus pares. L'any 1999 es van atendre 1.200 alumnes i 150 pares.

Taula 2. Demanda d'accés a la titulació. Curs 1999-2000

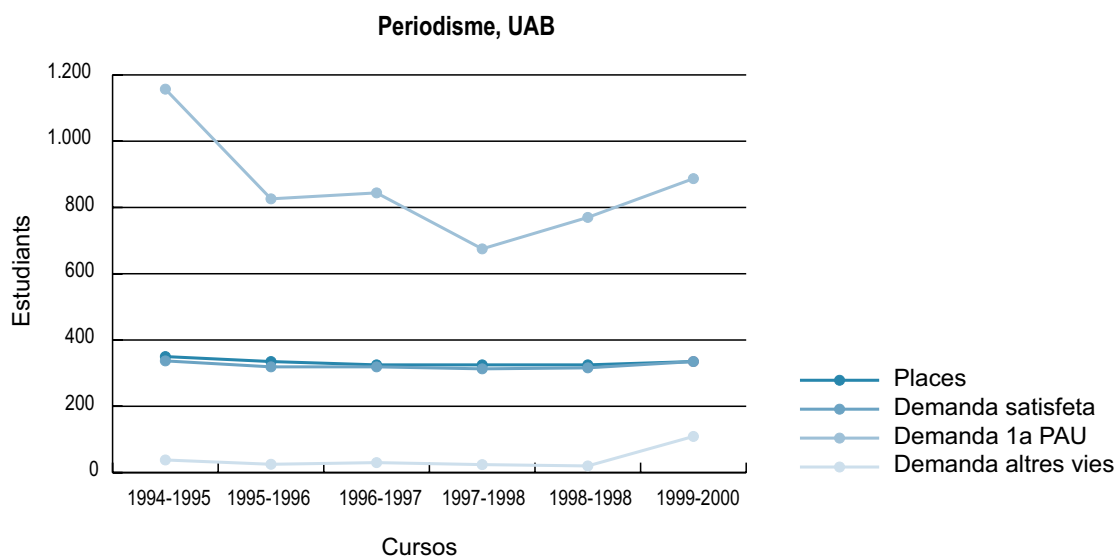
Titulació	Places ofertes*	Demanda global	Ràtio demanda/ oferta	Demanda 1a opció		Demanda satisfeta global
				PAU	Altres	
Periodisme, UAB	335	806	2,4	779	27	309

* Places ofertes a Catalunya (curs 1999-2000): 405
Demanda en 1a opció a Catalunya: 1.004

Taula 3. Notes de tall. Evolució 1995-2000

Titulació	Via d'accés PAU				
	1995-1996	1996-1997	1997-1998	1998-1999	1999-2000
Periodisme, UAB	6,88	7,06	7,02	7,23	7,46

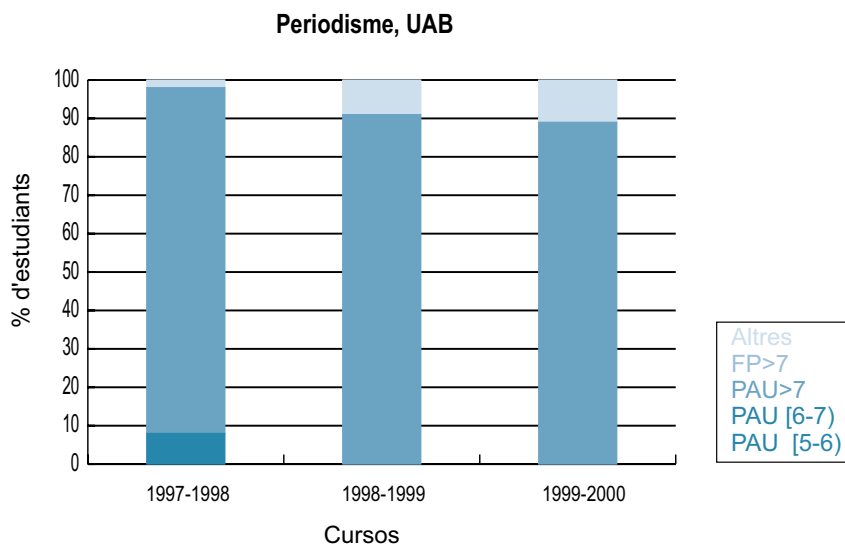
Nota de tall equivalent. Curs 1999-2000: 7,38

Taula 4. Distribució dels alumnes de 1r curs per notes i vies d'accés

Titulació	Via d'accés PAU								
	Curs 1997-1998			Curs 1998-1999			Curs 1999-2000		
	[5-6]	[6-7]	>7	[5-6]	[6-7]	>7	[5-6]	[6-7]	>7
Periodisme, UAB	0%	8%	90%	0%	0%	91%	0%	0%	89%

La suma de la distribució d'alumnes d'accés via PAU per a cada curs ha de sumar el 100%. Si això no passa, la diferència fins el 100% correspon als alumnes que han accedit a la titulació per altres vies.

El volum d'alumnes és excessiu, especialment a segon cicle. La Facultat insisteix en la necessitat de reduir el nombre de places per poder ajustar les condicions de l'ensenyament i els espais.

Fites, objectius i planificació

A part de la definició genèrica de les directrius generals del títol (BOE de 21 de gener de 1993), "una formació teòrica i tècnica especialitzada per a l'exercici professional del periodisme", la Facultat reconeix una manca d'objectius clars tant de la titulació com de les línies de recerca. En aquest sentit, s'admet la necessitat d'establir objectius que tinguin en compte la demanda social i també la inserció dels graduats al món laboral.

Hi ha un debat intern en el si de la titulació, viscut amb una certa inquietud, sobre les solucions per millorar les condicions actuals d'uns estudis que s'han d'adaptar necessàriament a un temps de canvis vertiginosos en les TIC. Així, destaca la necessitat d'incorporar dimensions formatives, com ara mitjans digitals o gabinets de comunicació, per tal de respondre adequadament a les necessitats actuals.

Cal destacar l'existència del Pla de seguiment de la qualitat de la docència, d'implantació recent, que permet la participació activa de totes les persones implicades en la docència, per ajustar el pla d'estudis al desenvolupament de la docència. Així mateix cal esmentar el Pla estratègic, que recull les necessitats tecnològiques i els equipaments necessaris per adaptar les infraestructures de la titulació al desenvolupament de les TIC.

Aquest debat haurà de determinar amb claredat els nous objectius i també els mecanismes adequats per revisar-los i fer-ne el seguiment.

El programa de formació

El pla d'estudis actual, vigent des del 1992, té un volum global de 320 crèdits, repartits en dos cicles de dos anys cadascun. Es valoren positivament els dos objectius generals del pla: avançar en el contingut específic de les ciències socials i introduir continguts experimentals.

Ara bé, hi ha un acord generalitzat que cal superar aquest pla i fer-lo més operatiu. D'una banda, es constata que l'estructura actual provoca una gran atomització del coneixement i resta formació intel·lectual amb una manca de lectures; de l'altra, tot i que el nivell de formació que tenen els alumnes globalment és bo, els graduats han manifestat que en acabar els estudis tenen dèficits formatius.

Hi ha una comissió específica que està realitzant una revisió del pla actual per tal de reduir el nombre de crèdits i fer anuals determinades assignatures, especialment de primer curs. Tanmateix, segons l'opinió del comitè extern, primer caldria solucionar els conflictes de competències docents entre els departaments implicats per tal de crear un ambient serè i constructiu per abordar la reforma.

El comitè extern ha detectat buits formatius en els ensenyaments de periodisme en xarxa i gabinets de comunicació. En aquest sentit, proposa que una línia de millora, ja prevista per la comissió de revisió del pla, pot ser establir itineraris que proporcionin una major formació professional. També assenyalava la necessitat d'incrementar el grau d'experimentalitat actual, per la qual cosa caldria disposar de laboratoris més ben equipats.

Taula 5. El programa de formació

	Periodisme, UAB
Publicació al BOE	21.1.1993
Anys de durada	4
Pla d'estudis	
Crèdits troncal i obligatoris	256
Teoria	132
Pràctica	124
Crèdits optatius	32
Crèdits de lliure elecció	32
Total	320
Altres dades	
Grau mínim de practicitat obligatòria	48%
Nombre d'assignatures optatives ofertes	24
Oferta de crèdits optatius propis	117
Percentatge de crèdits optatius al pla d'estudis	10%
Relació d'optativitat	3,7
Projecte final de carrera / Pràcticum	Si
Pràctiques en empreses	Si

La dimensió pràctica del pla d'estudis (48%) es configura per mitjà de tres tipus de pràctiques: les d'aula, les de problemes/laboratori i les pràctiques en empreses.

- Les pràctiques d'aula es duen a terme en les assignatures teòriques que dediquen un mínim de 10 hores per semestre als temes d'actualitat, la lectura i discussió d'articles científics i/o la presentació de treballs i textos en seminaris.
- Les pràctiques de problemes/laboratori es realitzen als laboratoris docents de fotografia, ràdio i televisió. Ofereixen el complement bàsic per a la composició del contingut professional de la carrera i pretenen que l'alumne obtingui un nivell alt d'ensinistrament que el capaciti per a l'exercici professional. Les pràctiques es coordinen amb les classes teòriques i el nombre d'alumnes per grup és inferior a 30.
- Les pràctiques en empreses (agències de notícies, gabinets de premsa, premsa escrita, ràdio, televisió) es fan durant el darrer semestre de la carrera. Sovint esdevenen la porta d'entrada a una primera activitat laboral. L'alumne té una doble tutorització universitat/empresa.

Com a element positiu destaca la figura dels dos coordinadors de titulació, responsables d'organitzar els aspectes docents de coordinació dels continguts per evitar repeticions, de control de la realització dels plans docents i la seva qualitat, etc. També destaca la importància del Campus Virtual actual i es reconeix la necessitat de fomentar noves formes de docència i d'aprenentatge amb fórmules de semipresencialitat.

Desenvolupament de l'ensenyament

Hi ha una preocupació constant per millorar la metodologia docent. Així, hi ha establerts mecanismes de revisió i seguiment (enquestes) que són impulsats pels coordinadors de la titulació. A les assignatures teoricopràctiques, per exemple, s'ha aconseguit reproduir de manera més o menys fidedigna les condicions de la realitat professional. S'ha avançat en la

instauració de millores didàctiques innovadores, especialment l'aplicació de la informàtica a l'ensenyament. Tot i això, queda molt camí per recórrer en la integració del canvi digital i de les TIC als estudis.

Tot i que els alumnes critiquen la metodologia d'estudi amb els apunts de classe, reconeixen que és la seva eina principal per a l'estudi. D'altra banda, més de la meitat dels estudiants compagina els estudis amb alguna activitat laboral, la qual cosa provoca que molts d'ells només vagin a classe dos o tres dies per setmana. La manca de temps els resta capacitat per fer l'esforç individual que requereix l'aprenentatge. El comitè extern ha constatat un clima d'escepticisme i de baixa autoexigència personal entre els alumnes, que caldria modificar.

Les tutories es basen en la relació directa entre alumne i professor, ja que no hi ha la figura del tutor personal de carrera. La Facultat organitza sessions informatives al principi del primer i el segon cicle. Tot i la bona valoració que els alumnes fan de l'atenció tutorial rebuda (enquestes), reconeixen que la utilitzen poc. Cal esmentar un programa específic de tutories per a alumnes amb minusvalies i esportistes d'alt nivell.

Es valora positivament tota la informació a l'abast dels estudiants sobre programes i continguts de les assignatures, horaris, beques, programes de mobilitat i calendaris d'exàmens.

Taula 6. Distribució d'alumnes a la titulació. Curs 1998-1999

	Periodisme, UAB
Mitjana d'alumnes per grup de 1r curs	
Teoria	77
Pràctica	37
Mitjana d'alumnes de nou ingrés de 1r curs	
Teoria	69
Pràctica	34
Mitjana d'alumnes per grup 1r cicle	
Teoria	80
Pràctica	36
Mitjana d'alumnes per grup 2n cicle	
Teoria	70
Pràctica	33
Alumnes totals	1.604
Alumnes equivalents a temps complet	1.379

La tipologia dels exàmens és diversa i està d'acord amb els ensenyaments rebuts. Es detecta una tendència a usar més els exàmens tipus test que els de caràcter memorístic o transversal. Una part important de l'avaluació dels alumnes es realitza mitjançant l'avaluació continuada, que substitueix els exàmens finals. Els resultats acadèmics són molt bons i satisfactoris d'acord amb el nivell dels estudiants.

Taula 7. Resultats acadèmics. Curs 1997-1998

	Periodisme, UAB
Taxa d'èxit 1r curs	
1a convocatòria	87%
2a convocatòria	77%
Taxa d'èxit 1r cicle	
1a convocatòria	87%
2a convocatòria	77%
Taxa d'èxit 2n cicle	
1a convocatòria	91%
2a convocatòria	87%
Rendiment acadèmic	
1r curs	88%
1r cicle	89%
2n cicle	94%
Mitjana del nombre de titulats (1996-1999)	361
Taxa de graduació	0,91

Professorat

Segons l'opinió tant del comitè intern com de l'extern, la composició del Claustre de professors és suficientment equilibrada i respon al doble perfil acadèmic i professional. Molts professors associats són periodistes en diversos mitjans de comunicació de Catalunya.

Els dos departaments principals implicats en la titulació són el de Periodisme i Comunicació i el de Comunicació Audiovisual i Publicitat. Segons el comitè extern, l'encàrrec docent entre tots dos departaments és descompensat, cosa que caldria revisar.

Hi ha alguns professors, principalment associats, que incompleixen reiteradament els calendaris administratius, especialment pel que fa al lliurament d'actes, amb el perjudici consegüent per als alumnes.

Taula 8. Dedicació docent del professorat. Curs 1998-1999

	Periodisme, UAB
Professorat ordinari	37%
Catedràtics d'universitat	6%
Titulars d'universitat	30%
Catedràtics d'escola universitària	0%
Titulars d'escola universitària	0,5%
Associats	50%
Altres	13,5%

Hi ha una plantilla de personal tècnic especialista per a la realització de les classes pràctiques que treballa de manera coordinada amb els professors. Caldria resoldre la manca d'aquest personal a la franja horària de tarda.

Instal·lacions

La Facultat, que integra tots els serveis en un únic edifici de creació recent, disposa d'espais especialitzats per impartir la docència (aules, sales de projecció, aules d'ordinadors, estudis de ràdio, platós de televisió, laboratoris de fotografia, etc.). En general, si es té present l'ús intensiu que se'n fa, els recursos materials són adequats a les necessitats de la titulació. Tanmateix, el ritme amb què les dotacions tecnològiques queden obsoletes no es compensa prou amb la disponibilitat econòmica per a la seva reposició.

Cal destacar l'existència d'un pla estratègic que preveu les inversions que cal fer per al manteniment tecnològic de la Facultat.

Tant la biblioteca com, especialment, l'hemeroteca (única a tot l'Estat) reben una valoració molt positiva dels comitès intern i extern, per la dotació dels seus fons i pels serveis que ofereixen. Els alumnes reclamen l'obertura de la biblioteca en dissabte.

Finalment, el fet de disposar d'un campus universitari integrat de més de 230 hectàrees facilita la comunicació i els contactes institucionals.

Relacions externes

La titulació manté nombrosos contactes a través dels convenis de pràctiques amb empreses i mitjans de comunicació, gràcies als quals els alumnes realitzen les pràctiques. El curs 1999-2000 es van fer pràctiques a més de 50 empreses de comunicació.

Per encàrrec del rectorat de la UAB, s'edita la revista El Campus de l'Autònoma. Aquesta publicació serveix de laboratori d'aprenentatge als alumnes. A més a més, la Facultat elabora programes de ràdio professionals en què participen els alumnes.

Els programes de mobilitat internacional (Erasmus), que disposen d'un professor-tutor que orienta els alumnes, han tingut una participació del 13% dels alumnes de darrer curs.

Recerca

La Facultat duu a terme una tasca important de recerca en àmbits relatius a l'estructura i les polítiques de comunicació, a processos de globalització, a l'anàlisi dels discursos polítics, al multimèdia, etc. Cal destacar el nombre de publicacions compartides amb professors i investigadors de l'àmbit nacional i internacional. També es valora positivament l'estreta vinculació entre la recerca i el desenvolupament de les matèries del pla d'estudis.

Hi ha nuclis de recerca consolidats, però es constata un individualisme excessiu i la concentració de projectes en pocs professors. D'altra banda, caldria fixar els objectius estratègics de recerca, i també facilitar les dades al vicerektorat de recerca per tal d'elaborar les memòries corresponents.